

1. Obiekt

626/2 WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIENI - KOLEJOWA

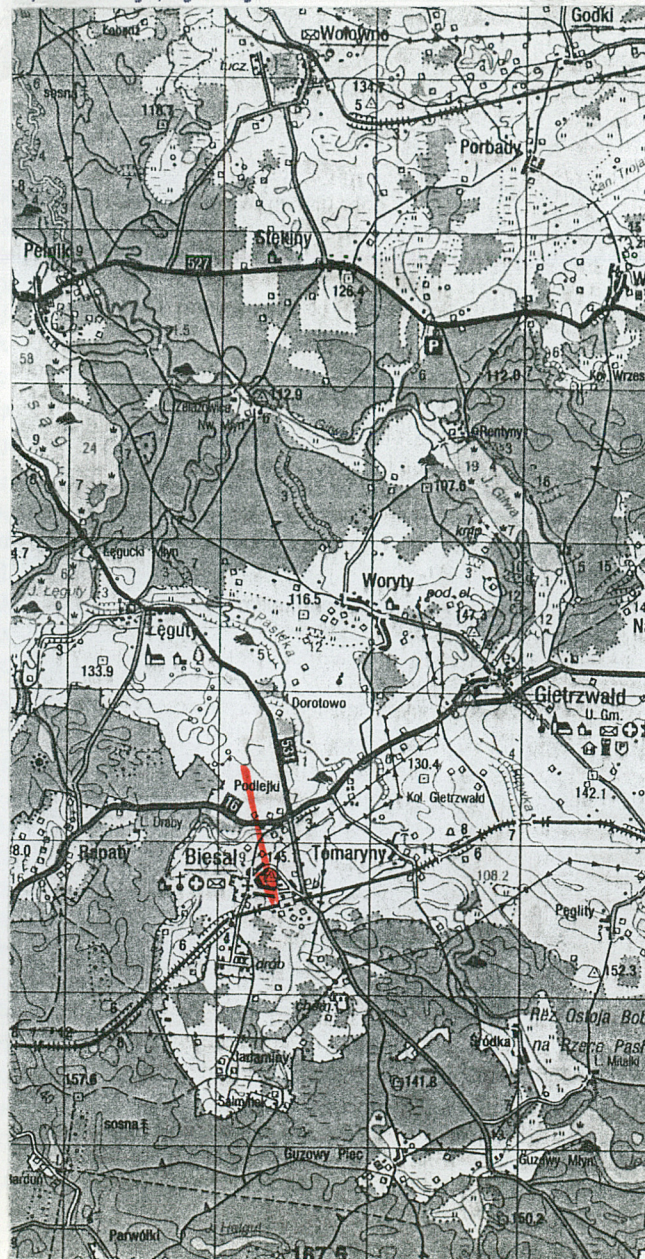
2. Czas powstania

1873

3. Miejscowość

BIESAL

11. Widok wież ciśnień i bud. dworca, neg. 700/183/1, widok od płd., neg. 700/183/6, orientacja, sytuacja.

4. Adres

Stacja kolejowa PKP
14-131 Biesal

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo olsztyńskie

gmina Gietrzwałd

pow. OLSZTYN

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Biesellen (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo olsztyńskie

powiat Ostróda

8. Właściciel i jego adres

Plnocna Dyrekcja Okręgowa Kolei
Państwowych
Gdańsk, Al. 3 Maja 22

9. Użytkownik i jego adres

Parowozownia PKP
Olsztyn Główny
ul. Wyzwolenia 12

10. Rejestr zabytków

Nr 4-4582 data 2.04.2012

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Zbiornik wieżowy dla stacji kolejowej zbudowano celem zaopatrzenia parowozów w wodę trakcyjną a obiektów technicznych i socjalnych stacji kolejowej w technologiczną i pitną. Linię kolejową na odcinku Ostróda - Olsztyn przez Biesal oddano do eksploatacji 15 sierpnia 1873 roku. Wówczas powstała współczesna zabudowa stacji kolejowej Biesal, w tym kolejowa wieża wodna.

Wodę czerpano ze studni kopanej, położonej u stóp wieży. Pompowano ją do zbiornika wieżowego najpierw pompą tłokową o napędzie parowym a następnie tłokową o nap. elektrycznym. Przepompownię usytuowano w budynku zwartym z wieżą ciśnieniową. Współcześnie woda ze studni - pitna dla mieszkańców stacji kolejowej - pobierana jest ze studni za pośrednictwem hydroforu, z pominięciem zbiornika wieżowego.

Architekturę wieży ciśnieniowej kształtowano - podobnie jak i bud. dworca kolejowego - w duchu historyzmu, wyrażając go językiem Rundbogenstilu i "romanizmu". Budowla ta znajduje analogie w podobnie rozwiązywanych modelach kolejowych wież ciśnieniowych m.in. w Barczewie na tej linii czy w Bystrzycy Kł., Rybnicy na liniach kolejowych Śląska gdzie operuje się zarówno czworokątnym rzutem wieży jak i elewacjami licowanymi kamieniem łamanym, jak i biforium w elewacjach frontowych. Podobne formy przyjmują również zbiorniki wodne - tu i tam typu kadzi, o dnach płaskich. Wieże tego typu są najbliższe archeotypowi kolejowej wieży wodnej, tak jak ukształtował się on na kolejach niemieckich w drugiej połowie XIX w. Z przełomem XIX/XX w. te proste modele wież ciśnieniowych wyparły na liniach kolejowych wieże typu "grzybka", o stożkowych trzonach dźwigających mocno nadwieszane głowice, kryjące cylindryczne zbiorniki wodne typu Intze.

Wieża Biesala stanowi znakomicie utrzymany model kolejowej wieży wodnej, reprezentatywny dla budowl, które w typologii wodociągowych wież ciśnieniowych sytuujemy wśród wież typu "kolumny dwumodułowej" opartej na rzucie kwadratu.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Wieża ciśnieniowa usytuowana jest w linii torów kolejowych, w odległości ok. 5 m. od peronu, w linii zabudowy stacji na którą składają się bud. dworca kolejowego (ok. 100 m. od wieży), wieży i zwartych z nią dwóch budynków parterowych dawnej przepompowni i magazynku. Teren stacji kolejowej jest dobrze utrzymany a na piętrze bud. dworca zamieszkują rodziny kolejarskie. Na stacji i wokół wieży występuje bogaty drzewostan liściasty a po przeciwnej stronie szosy las.

Materiał. Wieża posadowiona na fundamencie z kamienia łamanego. Mury wykonano jako murowane z cegły ceramicznej, pełnej. Ściany z zewnątrz spoinowane, wewnątrz ściany tynkowane i bielone. W ubikacjach zabudowanych na parterze trzonu ścianki działowe murowane z cegły pokryte glazur. Bezpośrednio na koronie murów oparto dach w konstrukcji drewnianej, krokwiowo-płatwiowej, odeskowany i kryty papą na lepiku. Strop nad parterem drewniany, belkowy, odeskowany. Strop podzbiornikowy wsparty na czterech dźwigarach kratowych. Kratownice o dolnym pasie parabolicznym z kółnikami i płaskownikami łączonych na nity. Zbiorniki stalowe typu kadź w ilości cztery szt. rozmieszczone są symetrycznie na dźwigarach. Zbiornik wykonany z blach grub. ok. 6 mm., nitowanych, o dnie płaskim. Dźwigary kratowe wsparte są na murach trzonu za pośrednictwem grantowych ciosów. Komunikacja pionowa do kondygnacji zbiornikowej prowadzona jest schodami drewnianymi, policzkowymi. Posadzka przyziemia betonowa, gładzona. Na wyższych kondygnacjach podłogi z desek pokrywających konstrukcję nośną stropów. Stolarka okienna drewniana, z drobnymi podziałami pionowymi i poziomymi, dwuskrzydłowa. Drzwi drewniane, klepkowe.

Plan. Wieża posadowiona na rzucie zbliżonym do kwadratu o wymiarach 6,81 x 6,41 m. Z wieżą od strony płn-wsch., zwarty budynek dawnej przepompowni. Bud. przepompowni na planie kwadratu o boku 5,90 m. Od strony płd-wsch., do budynku wieży przylega pomieszczenie magazynowe. Magazynek na planie prostokąta o wymiarach 5,48 x 6,14 m. W parterze wieży ciąg komunikacyjny i dwie ubikacje (wprowadzone wtórnie w 1992 r.). W pompowni obecnie mieści się hydrofor a pozostałą powierzchnię mieszkańcy bud. dworca kolejowego wykorzystują na magazyn gospodarczy. Piętro nie jest wykorzystywane, służyło zawsze tylko organizacji komunikacji pionowej. Na najwyższej kondygnacji zbiorniki z szerokim obejściem wokół - dla prowadzenia robót konserwacyjnych i przeglądów.

Bryła. Wieża prostopadłościenna, typu "kolumny", niepodpiwniczona, 3-kondygnacyjna ze zbiornikiem wody na najwyższej kondygnacji. Przykryta dachem czteropłaciowym z szerokimi okapami.

Elewacje. Licowane cegłą, spoinowane. Na narożach wprowadzono lizeny kształtowane z cegły. Korona murów wieży o elewacjach z cegły ceramicznej, spoinowanej. W szczytach kształtuje to schodkowy, szeroki fryz ceglany. Obróbki otworów okiennych i portalu ceglany, spoinowane. Wszystkie otwory wieńczone łukiem odcinkowym. Otwory okienne rozmieszczone osiowo, symetrycznie w trzech ścianach wieży. W ścianie nad budynkiem dawnej przepompowni brak okien. Otwory okienne o jednakowej wielkości. Na piętrze i w kondygnacji zbiornikowej po trzy okna połączone w biforium. Na parterze dwa okna. Gzyms ceglany, schodkowy oddziela kondygnację przyziemia od pozostałego trzonu wprowadzając w bryle wieży jej podział umowny na partię "trzonu" i "głowicy".

Instalacje. Elektryczna (oświetleniowa), odgromowa, wodna, kanalizacyjna, grzewcza (piec węglowy).

<p>14. Kubatura</p> <p>wieży - 440,80 m³</p> <p>dawnej przepompowni - 94,61 m³</p> <p>magazynku - 78,72 m³</p> <p>pojemność zbiorników - 4 x 16 = 64 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>wieży - 43,65 m²</p> <p>dawnej pompowni - 35,04 m²</p> <p>magazynku - 33,64 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Wodociągowa wieża ciśnień - kolejowa</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Od 1990 roku wyłączona z eksploatacji, w części parterowej trzonu ubikacje szaletu dworcowego.</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>W okresie eksploatacji wieży prace ograniczano do bieżącej konserwacji. Zakres prac sprowadzono do przywrócenia stanu pierwotnego, okresowej wymiany pokrycia dachu (papa), konserwacji zbiornika, robót malarskich wewnętrznych i zewnętrznych. W latach 30-tych XX w., wymieniono pompy tłokowe na odśrodkowe napędzane silnikiem elektrycznym. W 1990 roku wyłączono wieżę z eksploatacji. W 1992 roku w części parterowej wykonano dwie ubikacje szaletu dworcowego.</p> <p>Budowla do dzisiaj utrzymała oryginalny kształt w zakresie materiału, planu, bryły i elewacji. W głowicy utrzymane są cztery stalowe, nitowane zbiorniki.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty, mury nośne trzonu, stropy, ściana osłonowa zbiornika, zbiornik wody, pokrycie głowicy pozostają w bardzo dobrym stanie technicznym. Wiwża po kapitalnym remoncie w 1992 r. Dźwigary stalowe i zbiorniki-kadzie pokryte powłokami malarskimi. Stolarka okienna i drzwiowa kompletna.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Obiekt prezentuje wartości historyczne. Stanowi źródło informacji archeologii przemysłowej i element kształtujący krajobraz kulturowy. Kwalifikuje się do objęcia ochroną prawną (wpis do rejestru zabytków). Ochroną prawną objęty winien być cały zespół stacji kolejowej z budynkiem dworca i zaoclesem magazynowym.</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrzymać konstrukcję, bryłę i materiał wieży. - zakres prac remontowych uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Szkic wieży w Biesalu, w: Oddział Drogowy w Olsztynie.

24. Uwagi różne**25. Opracował; Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski**

tekst mgr inż. Leszek Budych 22 sierpień 1997 r.

plany, rysunki mgr inż. arch Anna Broniewska 22 sierpień 1997 r.

zdjęcia fotogr. mgr inż. Leszek Budych 26 czerwiec 1997 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

- dr Stanisław Januszewski, Die Wassertürme an den Bahnstrecken des Oderlandes, XIX Congress ICOHTEC, Wien 1991
- dr Stanisław Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnieni woj. poznańskiego, w: Sprawozdania BSiDZT S. Januszewski, Wrocław 1993, nr 7, mnps.
- 75 lat Północnego Okręgu Kolei Państwowych, Gdańsk 1996

26. Adnotacje o Inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)**23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)****27. Załączniki**

Nr 1 - dokumentacja fotograficzna

Nr 2 - dokumentacja rysunkowa

1. Miejscowość

B I E S A L

2. Obiekt

**WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEN - KOLEJOWA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna verte !

1. Widok wieży od ptn., neg. 700/183/4

2. Trzon wieży, neg. 700/184/2

3. Budynek dworca, neg. 700/183/3

Wkładkę założył: mgr inż. Leszek Budych 22 sierpnia 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

4. Widok wieży od pń-wsch, neg. 700/183/5

5. Widok wieży od pld-zach, neg. 700/182/2

6. Podstawa wieży z wejściem, neg. 700/184/3

1. Miejscowość

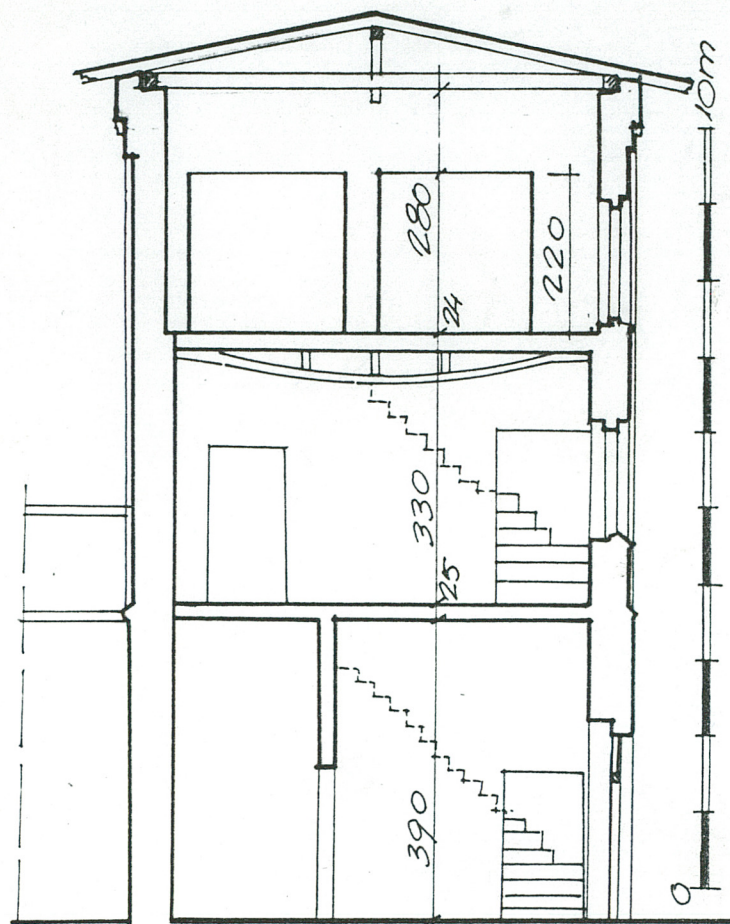
B I E S A L

2. Obiekt

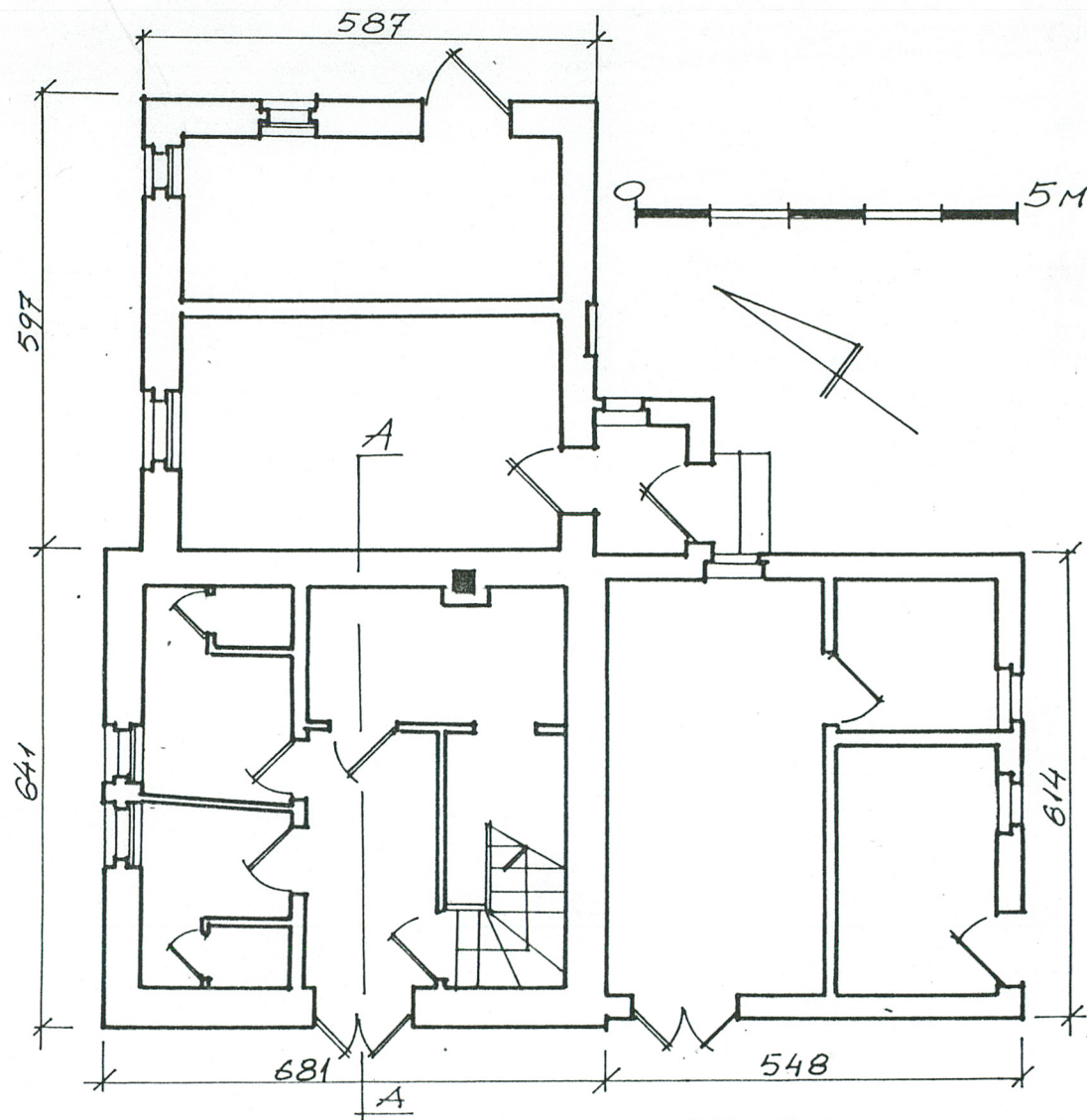
**WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEN - KOLEJOWA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa Verte !

PRZĘKROJ A-A

RZUT PRZYZIEMIA

Wkładkę założył: mgr inż. Leszek Budych 22 sierpień 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

